

## Милан Кундера - „Валс на раздяла“

Започна есента и дърветата жълтеят, аленеят, тъмнеят... Всичко край малкия санаториум в красивата долина пламти сякаш в пожар. Под сводестите колони се разхождат жени и току се навеждат към чешмичките. Това са жени, които не могат да имат деца и се надяват, че минералните бани ще ги дарят с плодовитост.

Мъжете сред пациентите са много по-малко, но все пак ги има, защото, освен че върши гинекологични чудеса, санаториумът, казват, укрепвал и сърцето. При все това обаче на един пациент се падат по девет пациентки, което пък вбесява неомъжената млада жена, която работи тук като сестра и обслужва край басейна безплодните дами.

Ружена е родена тук, тук са и родителите ѝ и не се знае дали изобщо някога ще се измъкне от това стълпотворение от жени.

Понеделник е и работното време клони към своя край. Остава ѝ само да опакова в чаршафите и последните дебели булки, да ги сложи в кревата, да им отрие лицата, да им се усмихне...

– Ще позвъниш ли? – питат колежките ѝ.

Едната е пухкава, трийсет и пет годишна, а другата – по-млада и слаба.

– Защо пък не? – отвръща Ружена.

– Само не се бой – окуражава я трийсет и пет годишната и я повежда зад кабинките за преобличане, където медицинските сестри си имат гардеробче, масичка и телефон.

– Би трябвало да му се обадиш вкъщи – казва слабата злорадо и трите се разсмяват. Когато смехът стихва, Ружена казва:

– Знам го аз номера на онова театърче.

## 2

Беше страшен разговор. Още когато чу в слушалката гласа ѝ, той се изплаши. Винаги се бе страхувал от жените, макар че нямаше една, която да му вярва, и всички смятаха това негово твърдение за най-обикновено кокетство.

– Как си? – попита той. – Не много добре – отвърна тя. – По-точно?

– Бих желала да говоря с теб – изрече тя патетично.

Тъкмо този патетичен тон очакваше той с ужас вече няколко години.

– Да – каза със свито гърло. – Обезателно трябва да говоря с теб – повтори тя.

– Какво се е случило?

– Не съм вече същата, каквато ме знаеш.

Той сякаш онемя. Едва след миг се съвзе.

– По-точно?

– Не ми идва вече шеста седмица...

– Сигурно няма нищо – каза той, овладявайки се. – Става така понякога, но то нищо не значи.

– Не, този път си е точно това.

– Не може да бъде! Просто е невъзможно! Поне не може да е моя вината.

– Ти за каква ме мислиш, моля ти се? – обиди се тя.

Той се боеше да не я наскърби, защото поначало си се боеше от нея.

– Не, не искам да те обиждам. Глупости! Защо ми трябва да те обиждам? Казвам само, че не може да е от мен, че няма от какво да се страхуваш. Просто е невъзможно, физиологически невъзможно.

– Тогава прощай – дръпна се тя засегнато. – Извинявай, че те обезпокоих!

– Не, не, не – той се боеше да не затвори. – Добре е, че ми се обаждаш! Аз, разбира се, ще ти помогна. Всичко може да се уреди, разбира се...

– Как така да се уреди?

– Ами... да се уреди – смути се той и не посмя да нарече нещата с истинските им имена.

– Това, за което си мислиш, не влиза в сметката. Избий си го от главата. И живота си да проваля, пак няма да го направя.

Ледени тръпки го полазиха отново, но този път атакува, макар и плахо.

– Защо тогава ми се обаждаш, щом не искаш да говориш с мен за това? Да се посъветваш ли искаш, или вече си решила какво ще правиш?

– Искам да се посъветвам.

– Ще дойда да те видя.

– Кога?

– Ще ти се обадя.

– Добре.

– Засега всичко хубаво.

– Всичко хубаво.

Той затвори телефона и се върна обратно в заличката, където беше оркестърът му.

– Край на репетицията, господа – каза. – Днес повече не мога.

### 3

Когато пусна слушалката, беше пламнала от вълнение. Оскърби я начинът, по който Клима реагира на обаждането ѝ. Впрочем тя се бе оскърбила много преди това.

Бяха се запознали преди два месеца, когато знаменитият тромпетист гостуваше в санаториума със своя оркестър. След концерта имаше разпивка, та я поканиха. Тромпетистът я предпочете пред всички и прекара нощта с нея.

Оттогава никакъв не се чу. Тя два пъти му праща картички с поздрав, а той изобщо не ѝ отговори. Веднъж беше в столицата и му позвъни в онзи малък театър, където според сведенията ѝ той репетираше с оркестъра си. Мъжът, който се обади, пожела тя да му се представи, после обеща да потърси Клима. След малко се върна и каза, че репетицията вече е свършила и господин тромпетистът си е отишъл. Мина ѝ през ум, че той се крие от нея, и изпита озлобление, подклаждано от вече появилите се съмнения за бременност.

– Било физиологически невъзможно! Лесно е да се каже „физиологически невъзможно“. Любопитна съм какво ще говори, като се роди!

Двете ѝ колежки разпалено се съгласиха. Още от деня, когато в изпълнената с пара зала им съобщи, че предишната нощ е прекарала неописуеми мигове със знаменития мъж, тромпетистът стана собственост на всичките ѝ колежки... Призракът му витаеше в залата, където работеха на смени, и всеки път, когато се споменеше името му, те вътрешно се подсмиваха, сякаш ставаше дума за човек, когото познават отблизо. А като узнаха, че Ружена е бременна, ги обзе особена радост, защото от този момент той физически присъстваше сред тях – някъде в дълбините на нейното тяло.

– Хайде, хайде, успокой се, момиче – потупваше я по гърба трийсет и пет годишната. – Виж какво намерих. – И тя разгърна пред нея един брой от илюстрирано списание, доста зацапано и омачкано. – Ето!

И трите се вторачиха във фотографията на млада, хубава тъмнокоса жена, застанала пред микрофон на сцената.

Ружена се мъчеше да разчете съдбата си в тези няколко квадратни сантиметра.

– Не знаех, че е толкова млада – каза тя разколебано.

– Ти пък! – засмя се трийсет и пет годишната. – Това е снимка отпреди десет години. Нали са връстници. Къде може тая да се мери с тебе?

По време на разговора Клима си даваше сметка, че отдавна чака тази ужасна новина. Всъщност нямаше разумен довод да допуска, че при онази съдбовна разпивка Ружена е забременяла от него (обратното – беше сигурен, че го обвинява несправедливо), но очакваше подобна вест от много години насам, много преди да срещне Ружена.

Беше двайсет и една годишен, когато някаква влюбена блондинка си бе въобразила, че като симулира бременност, ще го докара до женитба. Това бяха ужасни седмици, към края на които той получи стомашни кризи и рухна. Оттогава вече знаеше, че бременността е беда, която може да ви връхлети отвсякъде и всякога, беда, срещу която няма лек и която се огласява с патетичен тон по телефона (да, и тогава блондинката му бе съобщила злополучната новина първо по телефона).

Въпросната случка от двайсет и първата му година стана причина винаги след това да общува с жените с чувство на страх (макар че общуваше доста усърдно) и след всяка любовна среща да се опасява от печални последствия. Утешаваше се, че при неговата болезнена предпазливост вероятността от подобно нещастие е едно на хиляда, но все беше нащрек.

Веднъж, изкушен от свободната вечер, той позвъни на едно момиче, с което се бе виждал за последен път преди два месеца.

– Боже мой, това си ти? – позна го тя по гласа. – Как чаках да ми се обадиш! Как имам нужда да ми се обадиш! – и го каза така категорично, така патетично, че сърцето му се сви от познатия страх – с цялата си душа почувства, че е настъпил мигът, от който най-много се плашеше. Но тъй като искаше да погледне истината в очите, атакува направо.

– А защо ми го казваш с такъв трагичен глас?

– Вчера умря мама – отвърна тя и той си отдъхна, но знаеше, че онова, от което непрекъснато се бои, рано или късно няма да му се размине.

– Стига толкова! Какво означава това – сопна се барабанистът и Клима най-сетне се опомни.

Виждаше наоколо си загрижените лица на своите музиканти и им разказа какво се бе случило. Момчетата оставиха инструментите и се опитаха да му помогнат.

Първият съвет беше безкомпромисен – осемнайсетгодишният китарист обяви, че на момичета като това, което току-що се бе обадило на техния маестро и тромпетист, трябва веднага да им се отреже квитанцията.

– Кажи й, че може да прави каквото си ще. Това не е твое дете, така че изобщо не те интересува. А щом толкова иска, кръвният тест ще покаже от кого е.

Клима възрази, че кръвните тестове в повечето случаи нищо не доказват и остава в сила обвинението на жената.

Китаристът отговори, че до никакъв кръвен тест няма да се стигне. Момиче, на което така му е отрязана квитанцията, ще си отваря очите на четири, за да не си създаде излишни грижи, и като разбере, че мъжът, когото обвинява, не е „мека Мария“, ще си плати и ще махне детето.

– Пък накрая, ако вземе, та го роди, целият оркестър ще свидетелстваме пред съда, че по същото време всички сме спали с нея. Да вървят да търсят бащата тогава!

– Вярвам ви – каза Клима, – че бихте го направили. Само че дотогава да съм се побъркал от несигурност и страх. В това отношение аз съм най-големият страхливец на света, не мога да живея в несигурност.

Всички вкупом се съгласиха, че методът на китариста по същество е добър, но не за всекиго. Преди всичко, е неприложим за човек със слаби нерви. На второ място, не е добър за човек, известен и богат, който при това си пада по жените. Накрая стигнаха до заключението, че вместо грубо да му се отрязва квитанцията, момичето трябва с добро да се убеди да направи аборт. Но какви аргументи да подберат? Откриха се три основни възможности.

Първата разчиташе на състрадателното моминско сърце. Клима ще си поговори с медицинската сестра като със своя най-добра приятелка, искрено ще ѝ довери всичко, ще ѝ каже, че жена му е тежко болна и ще се отчае съвсем, ако научи, че мъжът ѝ има дете от друга жена; че Клима не би понесъл нито морално, нито психически подобна ситуация и затова моли медицинската сестра да се смили над него.

Срещу това се явиха сериозни възражения. Не бива да се залага цялата стратегия върху нещо толкова несигурно и негарантирано, каквото е сантименталността на една медицинска сестра. Ако момичето няма добро и милосърдно сърце, този подход ще се обърне срещу самия Клима. Сестрата ще се почувства оскърбена от прекаленото внимание, което проявява изборният баща на нейното дете към друга жена, и ще бъде още по-непреклонна.

Вторият метод разчиташе на моминското благоразумие – Клима ще се постарее да ѝ внуши, че винаги ще се съмнява дали детето е наистина негово. Познава медицинската сестра от една-единствена среща и изобщо не знае нищо за нея самата. Изобщо няма понятие с кого друго още се среща. Не, не, не я подозира, че би могла умишлено да го подведе, но нали все пак тя няма намерение да твърди, че не се среща и с други мъже! Пък и дори да твърди, той откъде да знае, че казва истината? А нима би било разумно да родиш дете, чийто баща никога няма да бъде сигурен в своето бащинство? Би ли могъл Клима да напусне жена си заради едно дете, при това без да е сигурен, че е негово? А нима Ружена иска детето да не познава баща си?

И срещу този метод имаше напълно основателни възражения. Басистът (най-възрастният в оркестъра) възрази, че още по-налудничаво е да се разчита на моминския ум, отколкото на милосърдието на момичето. Логиката на аргументацията няма да попадне в целта, а в същото време сърцето на девойката ще се разкъсва, че любимият не вярва в искреността ѝ. Това ще я насърчи още по-упорито и със съзливо твърдоглавие да отстоява своите твърдения и намерения.

Накрая оставаше и трета възможност – Клима ще се закълне на забременялата девойка, че я е обичал и че още я обича. Нито намек за това, че тя би могла да има дете от някого друго. Напротив, Клима ще я обсипе с доверие, любов и нежност. Ще обещае всичко, включително и развод. Ще обрисова тяхното прекрасно бъдеще. После тъкмо в името на това бъдеще ще я помоли за едно любезно прекъсване на бременността. Ще ѝ обясни, че раждането на детето би било преждевременно и би ги лишило от най-хубавите първи години на тяхната любов.

На тази аргументация липсваше онова, което изобилстваше в предишната – логиката. Как така Клима е толкова влюбен в медицинската сестра, след като два месеца я е избягвал? Ала басистът твърдеше, че влюбените винаги се държат нелогично и че няма нищо по-лесно това да се внуши някак на момичето. Накрая всички се съгласиха, че този трети вариант е вероятно най-подходящ, тъй като при него отправната точка е увлечението на момичето по Клима, а това в дадената ситуация, изглежда, беше единственото сигурно нещо.